

Qilalukkat qernertat pillugit 2022-imi attuuttussamik siunnersuineq

NAMMCO aammalu JCNB 2021-imi novembarimi decembarimilu ilisimatuussutsikkut suleqatigiissitaliaat marluk Tunumi, Kalaallit Nunaata Kitaani, Canadallu Kangiani qilalukkat qernertat pillugit siunnersuinissartik pillugu naapipput. Ataatsimiinnerit taakkua marluk inernerinikalluallannarput, Kalaallit Nunaat tamakkerlugu sakkortuumik sukaterisoqarnissaa innersuusutigineqarmat.

Allakkiaq una NAMMCO-p JCNB-llu siunnersuineranut taputartuunneqassanngilaq, siunnersuinerup toqqammaviit naatsumik nassuiaatigatsigit, tassa Kalaallit Nunaanni qilalukkat qernertaqatigiiaat tallimat piniarneqartartut, peqassutsumut naliliiffigineqarnerini tunuliaqutaat aammalu qilalugaqatigiiaanut taakkununga assigiinngitsunut siunnersuinermut attuumasuteqartut kingunerisaat tikinneqassammata. Allagaqaat siunnersuinerunngilaq, nassuiaaneruvorli siunnersuinerup ilungersunassusiata paasinissaanut iluaqutaasussaq. Siunnersuinertaa-tami sukumiisumik paasissutissartai, siulianilu suliarineqarsimasunut tunngasut NAMMCO/JCNB-milu ataatsimiitsitaliaat marluusut suliarereermatigit taakkunatigit paasisaqartoqarsinnaareermat.

NAMMCO/JCNB-milu ilisimatuussutsikkut siunnersuinerit peqassutsumik nalerlersuinerinik tunngaveqarput, uumasoaqatigiiaallu assersuutigalugu qilalukkat qernertaqatigiiaat ineriartornissaat qarasaasiakkut pusuusaartitsilluni assigiinngitsunik suliarineqartarpoq. Tunumi qilalukkat qernertaqatigiiaat pingasut immikkoortut peqassusii nalilersuiffigineqartarput. Nunatta Kitaani Canadallu Kangiani piniarfiusartuni peqassutsumik nalilersuinerit (Takussutissiaq 1, qupp. 3 – talerperleq) Kalaallit Nunaata Kitaani qilalugaqatigiinnik qernertanik marluusunik Canadallu Kangiani qilalugaqatigiinnik arfinilinnik ataatsimoorussamik naliliinermut attuumasuteqarluinnarput (Takussutissiaq 1 qupp. 3 – saamerleq).

Kisitsisit inernerit tamarmik tamakkiisumik qularnaassuseqanngimmata, peqassutsumut naliliinerit tamakkiisumik oqaatigineqarsinnaaneq ajorput piujuartitsiniassagaanni qassit pisarineqassanersut. Periusineqartumi qularutissaasinnaasut assigiinngitsut ilanngussuunneqartarput, taamaasilluni naatsorsorneqarsinnaasarlutik, pisassat piujuartitsiniartumik amerlassusisaat qassiusinnaassanersut.

Kisiatsisit paasissutissat naatsorsueriaatsillu pitsaassusiinik nakkutigininneq

JWG-mi NAMMCO/JCNB-ip ataaniittumi siuliini ataatsimiinnermi oktobarimi 2020-imi qarasaasiakkut ingerlanneqartumi, paasinarsivoq Kalaallit Nunaata Kitaani siunnersuinissami tullermi siornatigornik ikinnerusunik pisassiisoqartussaassasoq. Taamaattumillu aalajangiisoqarluni

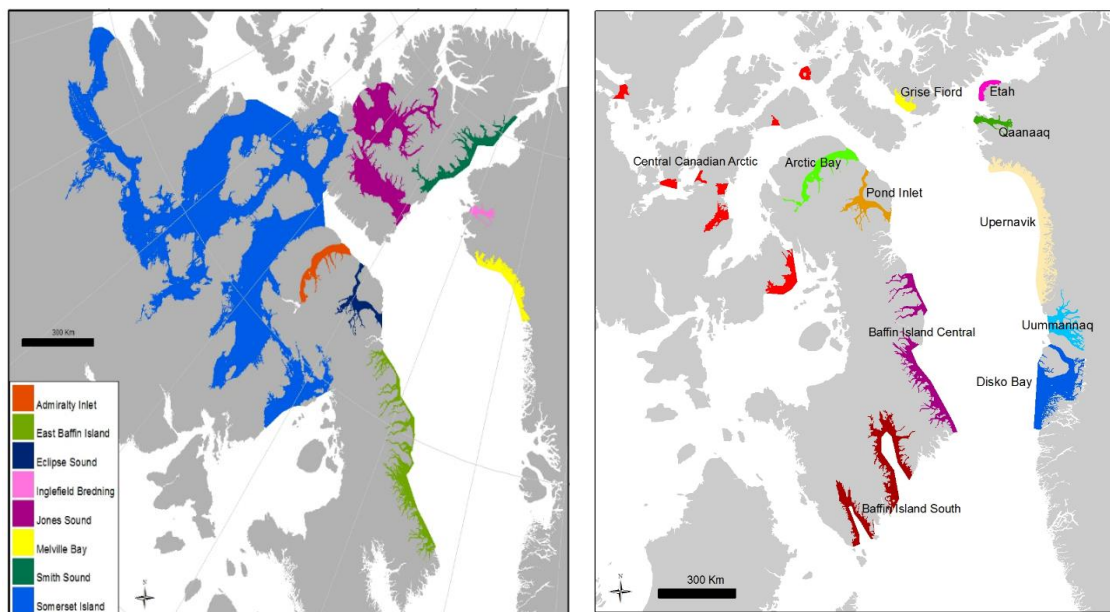
inaarutaasumik siunnersuisoqannginnerani paasissutissat kisitseriaatsillu sukumiilluinnartumik kukkunersiorneqaqqaassasut. Taamaattumillu immikkut ittumik suleqatigiissitaliortoqarpoq, 2020-ip 2021-llu ingerlanerini arfinileriarlutik qarasaasiakkut ataatsimiittartussanik, ullullu suliffiusut 11-it ataatsimiinnernut atorneqarput.

Kisitsinerni arfernik aqqaamasunik takunngitsuuinernik kisitsisiliussat naatsorsorneqarneri siunnersuineri periutsimut pingaaruteqartorujussuupput. Taannalu aaqqiissutaasoq aqqaamasut kisitsisitaannut pigineqartunut sunniuteqartorujussuuvuq, aqqaamasunullu paasissutissat 2004-imi siunnersuineri siullermut naleqqiullugu amerlanerujussuarnik paasis-aqartoqarsimavoq. Ilaatigut paasinarsilluni aaqqiissutitut siullermik atorneqarsimasut amerla-naarneqarsimasut, taamaattumillu kisitsinerit tamarmik nutarterneqarsimapput, paasissutissat pitsaanerpaat aaqqiissutaasussatullu atugassat tulluunnerpaat pigineqalersimaneri patsisaallu-tik. Taamaasilluni kisitsisit ilaat ikileriarsimapput, pisuusaartitsinerit qularnaatsut pigilersima-gatsigit, pisuusaartitsinerillu ukiut ingerlanerinit aamma assersuukkuminarnerulersimapput, kisitsisit aaqqiissutaasut assigiit tamarmik aallaavigileramikku.

Qilalukkallu qernertat sumiiffiit assigiinngitsut akornganni qanoq ingerlaartarnersut pillugit nassuiaat (allokeringsmodellen), qilalukkat qernertat satellitsikkut nalunaarsuutilikkat paasis-sutissiinerinik nalimmassarneqarsimapput. Ilutigitillugulu siunnersueriaatsimi malinnaavigi-neqarsimanngitsut nalorninartitsinerat periutsimut ilanngunneqarsimalluni. Sukumiinerusumik assersuutitik takusaqarniaraanni JWG-ip nalunaarsuaat 2021-imeersoq innersuussutaasin-naavoq.

Peqassutsimut killiliussaq

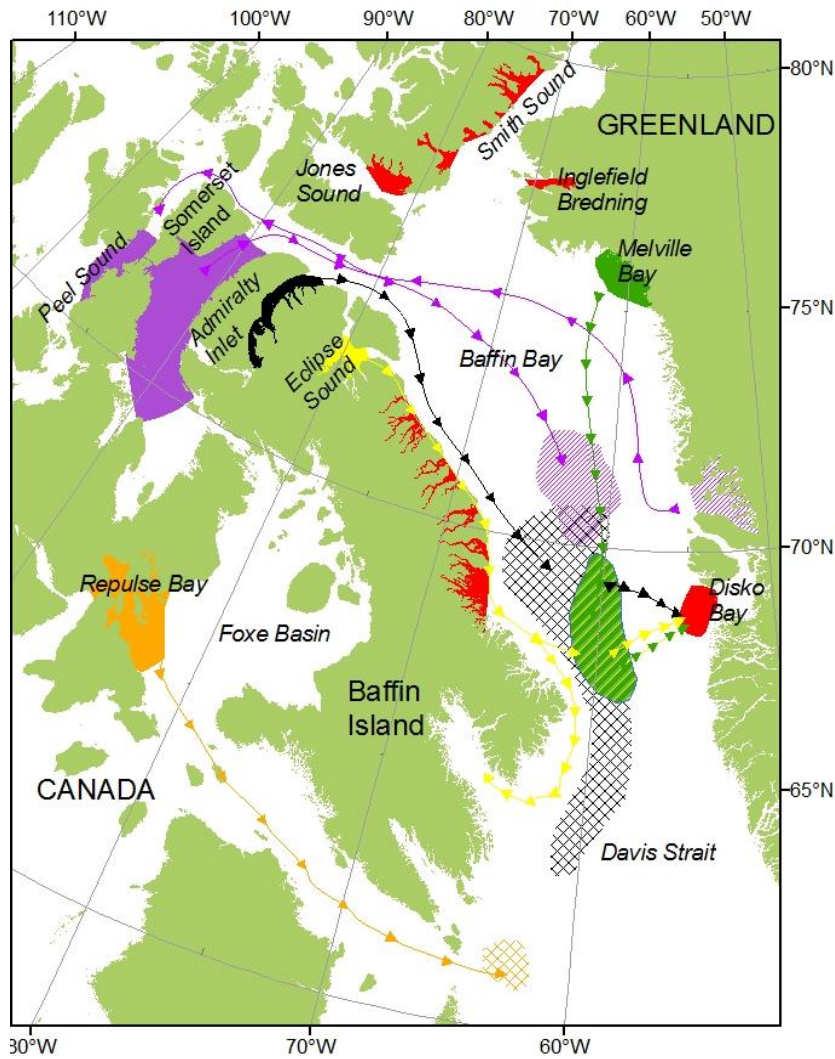
Peqassutsinik naliliissagaanni pisariaqartarpoq uumasogatigiit ataatsit amerleriarsinnaaffilittut immikkoortinneqarsinnaanissaat. Qilalukkat qernertat sumiiffinnut ornittakkaminnut tunniusi-masorujussuusarput assigiiaartumillu aasat tamaasa kangerlunnut taakkunungaqqissaq al-lanngujaatsumik uteqqittuaannartuupput (Takutitassiaq 1). Taamaattumillu qilalugaqatigiiaat aasami sumiiffigisartagaat malillugit qilalugaqatigiittut immikkoortinneqartarput. Kalaallit Nu-naanni aasaanerani qilalugaqarfiusarput kitaani Qimusseriarsuaq, Qaanaallu Kangerlussua aammalumi Tunumi Tasiilami, Kangerlussuarmi Ittoqqortoormiullu Kangerlussuaanni. Taakkua saniasigut Tunup Avannaarsuani nunami eqqissisimatitami ataatsinik arlallinnilluunniit qilalu-gaqatigeeqarpoq, taakkualu piniarneqarneq ajorput. Canadap Kangiani qilalugaqarfiit taasari-aqartut ukunaniipput Smith Sound, Jones Sound, Somerset Island, Admiralty Inlet, Eclipse Sound kiisalu East Baffin Island.

Takutitassiaq 1. Qilalugaqatigiiaat Canadap Kangiatungaaniittut Nunattalu Kitaani immikkoortiterneqarnerat saamerlermi takuneqarsinnaavoq. Piniarfiit pingaaruteqartut talerperlermi takuneqarsinnaapput.

Pisarineqarsimasut nalunaarsorneqarnerisa immikkoortiterneqarneri

Qilalugaqatigiiaat assigiinngitsut allanngoriartornerat naatsorsussagaanni taava pisarineqarsimasut nalunaarsorneqarneri qilalugaqatigiiaanut agguarneqartussaapput. Qilalugaqatigiiaat aasisarfianniinnaq piniarneqartarpata piniarnerat ajornanngitsuararsuusarpoq, soorlu Tunumi taamaattoqartoq. Kitaanili pisariunerusarpoq, qilalukkammi soorlu Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani ukiakkut ukiukkullu pisarineqartartut Nunatta kitaani Canadallu Kangiani sumiiffinnit arlariinneersuummata. Assersuutigalugu satellitsikkut nalunaarsuutit aallaavigalugit nalilerneqartarpoq Uummannami ukiakkut pisarineqartartut Canadami Somerset Islandimeersuunerusartut.

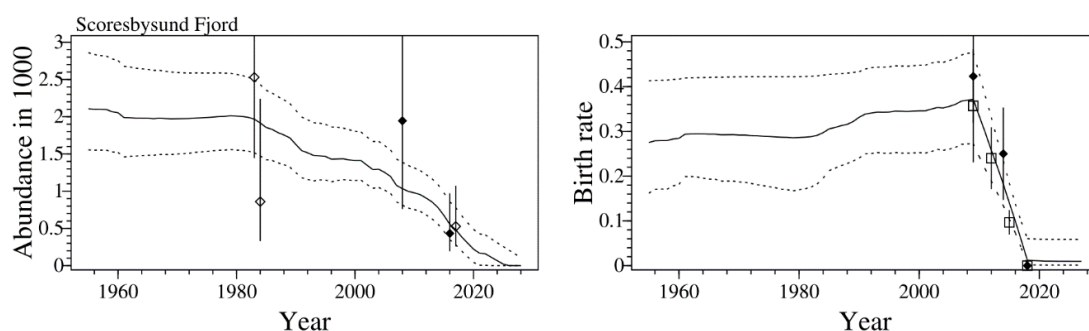
Takussutissiaq 2. Qarsutut tikkuussisut arlannik qalipaatersukkat takutippaat qilalugaqatigiiaat sumut ingerlaartarnersut.

Canada’p Kangiani Kalaallit Nunaatalu Kitaani pisarineqarsimasut qilalugaqatigiiaanut agguanneqartarput *pisat suminngaaneersuunerinik naatsorsueriaaseq atorineqartartoq* malillugu. Qilalugaqatigiit kitaani aasisartut marluusut saniasigut Canadap Kangiani qilalugaqatigiiaanik qernertanik ilallugit naatsorsuisoqartarpoq. Naatsorsueriaatsimi qilalukkat qernertat satellitsikkut malinnaavigineqarneri aallaavigineqartarput, qernertat aasisarfimmi avataanni sumiittarnerinik takutitsisuusunik (Takussutissiaq 2). Nunatta Kitaani Canadallu Kangiani qilalukkat tamaasa aallaavigalugit naatsorsorneqarsinnaasarpog qilalukkat qernertat sumiiffinnit assigiinngitsuneersut pisarineqarnissaannut periarfissaq qanoq annertutiginersoq. Piniarfiusuni tamani pisat nalunaarsorneqareersimasut atorlugit naatsorsorneqarsinnaasarpog pisarineqarsimasut qilalugaqatigiiaanut assigiinngitsunut qanoq agguataarneqarsinnaanersut.

Pisat allattorsimaffiiniittut qilalugaqatigiiaani assigiinngitsuneersut pisarineqartunik tamakkii-sumik allattuinerunngillat. Pisatummi allattorneqartarput piniartut angerlamut apuussaat. Missuinerillu takutereerpat piniariaasitsip qanoq ittup atorineqarnera apequtaalluni pisarineqartut quliugaangata uumasog ataatsimiit pingasut tikillugit annaaneqartartut. Taamaattumik pisarineqarsimasut uumasunik annaasanik nalimmassarneqartarput, peqassutsumik nalunaarsuutit atorineqartinnagit.

Qilalukkat qernertat Tunumi ineriartorneri

Tunumi qilalugaqatigiiaat pisarineqarsinnaasartut pingasuusut ineriartornerat, Nunatta Kitaani-ittut marluk aammalumi Canadap Kangianiittut qilalugaqatigiit arfineq-pingasut naatsorsuusi-orkuni pisuusaartitsinikkut Kalaallit Nunatsinni Canadallu Kangiani qilalukkat qernertat pisari-neqartartut amerlassusii aallaavigalugit nalilersorneqartarput. Qernertaqatigiiaani tamani pini-arneqartartuni Tunumi qernertaqatigiiaat ikinnerpaajupput. Tunumi qernertaqatigiiaani pinia-rneqarnerpaasartut (Ittoqqortoormiit Kangerlussuanni) Kitaani qilalukkat qernertaqarfiit ikin-nerpaat aasisarfiineersunik (Qimusseriarsuarmeersunik) 40%-iinnaanik amerlassuseqarnissaat naatsorsorneqarsimavoq. Ataani takuneqarsinnaavoq Tunumi qilalugaqatigiiaat qernertat pini-arneqartartut ineriartornerat.

Takussutissiaq 3. Qilalukkat qernertat amerlassusii (saamerleq) piaqqisartullu amerlassusiiq agguaqatigiisinnerqarnerat (talerperleq) Ittoqqortoormiit Kangerlussuanni arnavissat piaqqisinnaanngorsimasut aallaavigalugit. Titarnerit amerlassusit agguaqatigiinneraat peqassutsillu 90 %-imik qularnassuseqartumik amerlassuserisinnaasaat titarneq kittorartitaartoq, Ammut titarnerit paasissutissaapput amerlassuserisinnaasaasalu agguaqatigiisinneralugit.

Ittoqqortoormiit Kangerlussuat

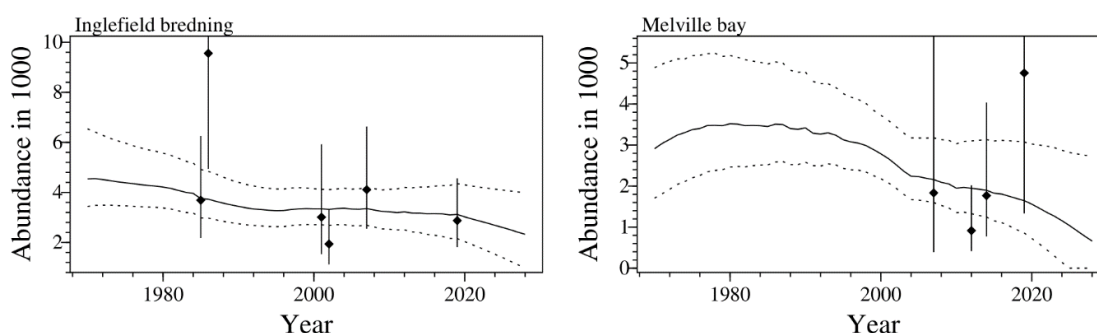
Ittoqqortoormiit Kangerlussuani kangerlunnilu tassunga atasuni paasissutissat arlallit qilalukkat qernertat aasaanerani peqassusiinut paasissutissanik katersukkanik arlalinneersunik aallaaveqarput, paasissutissallu katersat tamaanngaaneersut allani qilalugaqarfinneersuniit amerlanerujussuupput. 1955-imiit ullumikkumut pisarineqartartut allattorsimaffiiniit periuseri-neqartoq tamakkiisumik marlunnik pingasunillu immikkoortinneqartuni timmisartukkut peqassutsumik missiliuussinernik aallaaveqarput. Taakkua qaavisigut qilalukkat qernertat 119-it ukiuni piusimanerisa immikkoortiternerineersut, arnavissallu arfinillit piaqqiorsinnaanngornissaminnut inerisimassusii ukiullu ingerlanerini piaqqiorsinnaassusiat naatsorsuinernut atorneqartarput. Arnavissat 92-it piaqqiorsinnaassuiat piniartunit missingersuutaavoq, biologit qilalugaqatigiiaat taakkua 41-nik piaqqiorsinnaasunik peqarnissaat missingersuutigisimagaat.

Naatsorsueriaatsimilu tamakkua tamaasa naatsorsorneqarsinnaasarpup. Takussutissiaq 3-mi peqassutsip annertussusia arnavissallu piaqqiorsinnaanngorsimasut piffissap ingerlanerani piaqqiorsinnaassusiat takutinneqarpoq. Periutsip ilaatigut naatsorsorpaa, qilalukkat qernertat 2.110 missaannik amerlassuseqartut (90 %-imik qularnaatsigisumik: 1.530-2.830 akornganni amerlassuseqartut) 1955-imi Kangerlussuarmiissimassasut. Taamaniimillu qilalugaqatigiiaat piniarneqartarnerat pissutaalluni sukkasoorujussuarmik 2006-illu tungaanut sukkatsikkaluttuinartumik ikiliartuinnavissimapput, 2006-imi qilalugaqatigiiaanit taakkunaannga 120-it aamma ilanngaataasimapput. Ullumikkut, 2022-imi qilalukkat qernertaqatigiiaat taamaallaat 204-it missaanniissasut naatsorsuutigineqarpoq (90 %-imik qularnaassuseqartumik: 38-438 akornanniillutik), tassa qilalugaqatigiiaajusimasut amerlassusiisa 10%-iisa missaannaanniilersimallutik.

2010-missaanni, qilalugaqatigiiaat qernertat 1.000-it missaanniit ikinnerulersimaneranniit, piaqqiortartut 33%-it missaannik ikileriarsimapput (arnavissat piaqqiorsinnaasut tamarmik immikkut ukiut pingasukkaarlugit piaqqisarlutik) ullumikkut amerliartorunnaavissimallutik. Taamatut ikileriujussuarnerannut patsiserpiaasoq ilisimaneqanngilaq, piniarneqarneranninngaanneersuusimassaarli. Sunaluunniilli patsisaasimassagaluarpat qilalugaqatigiiaat ikiliartuinnarput – tassa ikiliartuinnassapput – naak piniarneqarunnaaralarunilluunniit. Peqassut-simut kisitsisit ikinneri isigissagaanni piniarneqarnerat ingerlaannassappat qilalugaqatigiit ukiualunngit ingerlanerini nungunneqarsinnaapput.

Kalaallit Nunaata Kitaata imartaaniittartut qilalukkat qernertaqatigiiaat ineriartorsimanerat

Kalaallit Nunaata Kitaata imartaaniittartut qilalugaqatigiiaat marluupput, iluminnilu qernertartaasa amerlassusiat Tunup imartaaniittartut aammalu Canadap Kangiata imartaaniittartut amerlassusiisa affaata missaanniipput. Kalaallit Nunaata imartaa qilalukkanik qernertaqarfiunerpaq tassaavoq Avanersuarmi imartaq (Kangerlussuarmi). Taakkua amerlassusiisa 20 %-iat Kalaallit Nunaata Kitaata imartaaniittartut, Qimusseriarsuup qernertaqatiivi, ikinnerpaanik qilalukkanik qernertartaqarlutik nunatta kitaata imartaaniittartunit qernertaqatigiiaanit miki-nerpaapput. Kitaata imartaaniittartunit qernertaqatigiiaanit anginerpaajusut (amerlanerpaanillu qilalukkanik qernertartallit) tassaapput Kangerlussuarmiittut (Inglefield Bredning, Qaanaap eqqaanittoq Kangerlussuaq). Qernertaqatigiiaat taavaniittut qilalugartaasa qassiunerat missiliuunneqartarpoq, Canadap (Qeqertaaluup kangiata imartaaniittartut) imartaaniittartut qilalugaqatigiiaat minnerpaartaata qernertartaasa amerlassusiisa, 25 %-iat missigiinnaraat. Ataatungaani takuneqarsinnaavoq qilalukkat qernertaqatigiiaat marluusut Kalaallit Nunaata Kitaata imartaaniittartut piffissap ingerlanerani ineriartorsimanerat. Tassa aamma takuneqarsinnaavoq qilalukkanik qernertaqassuseq aatsaat 1970’imiit missingersorneqartalersimanerat, taamaalillutik Canadap kangiani qilalukkanik qernertaqassutsinut, qarasaasiamik naatso-rsuutinit missingersuusiasunut toqqaannartumik sanilliunneqarsinnaalerlutik.

Takutitassiaq 4. Kalaallit Nunaata Kitaata imartaaniittartut qilalugaqatigiiaat marluk qernertartaasa amerlassusiat. Naatsorsuutit agguaqatigiisitsinerusut titarnermik silinnerusumik nalunaarneqarsimapput, 90 % CI (Confidence Interval) – qernertaqassutisimik missiliussinermi biologit naatsorsuusiornerinik tutsuiginassutsip ersersinneqarnera (titarneq kittorartitaartoq), ukunanilu titarnerni qummoortuni kisitsisarnerit nangaassutitaallu (CI) ilanngullugit ersersinneqarput.

Malugiuk: qernertat uani 1000-kkaarlugit amerlassusilerneqarsimapput; abundance isumaqarpoq amerlassutsit, year isumaqarpoq ukioq.

Qimusseriarsuaq

Qilalukkat qernertat aasaanerani Qimusseriarsuarmiittartut pisaqarfigineqartarnerinik nalu-naarsukkanik ukiorpaalunneersut aammalu timmisartumik kisitsinernit sisamaasunit missiliuus-sinerit, kisitsineq kingulleq pivoq 2019'imi (Takussutissiaq 5). Qarasaasiamik naatsorsuusiortit-sinerit 1970'imiili atorineqalernerinit takuneqarsinnaavoq qernertaqatigiiaat piniagaanerminnit taamanili sunnersimaneqalereersimammata. Taamanerniit missiliorneqarpoq qernertaqas-suseq 1970'imi 2.910-usimasunit (90 % CI: 1.710-4.890) 2022'mi 1.250-inut (90 % CI: 420-2.730) ikileriaateqarsimammata. Qilalugaqatigiiaat taavaniittut sukkatsinnerusumik ikiliartu-piluulerput 1990'ip nalaaniit, pisassiissuteqartarnerit aallartinnerisa nalaanniit ukiumut 100-nik pisaqartarnermiit 2000'kkunntut ikaarsaariarnermi pisarineqartartut ukiumut 200't anguneqar-talersimammata. Taavani qilalukkanik qernertaqassuseq Tunup imartaaniittartut assigalugit ikiliartupiloorput, qularnanngitsumik aallaqqaataani amerlassutsimik sisamararterutaannaan-ullumikkut amerlassuseqalerlutik.

Kangerlussuaq - Inglefield Bredning

Qilalugaqatigiiaani qernertani Kalaallit Nunaani aasisartuni anginerpaavoq, tassa qernertartai amerlanerpaasut, tassaavoq Qaanaap eqqaaniittoq Kangerlussuaq. Taavani pisaasartut nalu-naarsorneqartarnerat ukiorpaalussuarneersut aammalu timmisartumik kisitsisarnernit 1985'imiit 2019'imut arfinilinneersunit missiliuussinerit tutsuiginartut pigineqarput (takussutis-siaq 5). Kalaallit Nunaata imartaani allani, qilalukkanik qernertarniartarnerit eqqarsaatigalugit Kangerlussuarmi qernertaqatigiiaat amerlassusiat piniagaanermikkullu ilanngartorneqarnerat, oqimaaqatigiinnerusumik ingerlasimavoq. Qilalugaqatigiiaat ilanngartorneqaraluarlutik pi-aqqiorluarnermikkut ikiliartornerat "sakkukinnerusimavoq", kisianni peqassutsip missi-liorneqarnera 1970'imi 4.540-niit 5 (90 % CI: 3.440-6.540) 2022'imi 2.630-nut (90 % CI: 1.640-amerlassusiat 1970'imi amerlassusiisa 40 %-ianut ikileriaateqarsimapput, Kangerlussuarmi 60 %-ianut appariaateqarsimasut.

Canadap Kangiata imartaaniittartut qilalukkat qernertat

Qilalukkat qernertat Canadap avannaarsuata kangiata imartaani aasisartut qilugakkanut qer-nertaqatigiiaanut arfinilinnut immikkoortinneqartarput (Smith Sound, Jones Sound, Somerset Island, Admiralty Inlet, Eclipse Sound aamma East Baffin Island). Taakkua immikkoortukkaarlu-tik qernertartaqassusiat qarasaasiamik naatsorsuut atorlugu, maani atorineqartartup assinga atorlugu, missiliorneqarsimapput. Taakku ataasiakkaarlugit uani allaaseriniangilagut, qilalu-gaqatigiiaallu qernertartaqassusiat sanilliutissagutsigu maani qernertat atugaannut, taava nu-natsinni aasisartut qernertat amerlassusiisa sisamariaataaniit 17-eriaataanut agguaqatigiissil-lugu arfineq marloriaataanut, Canadamiittut maaniittartuniit amerlanerusarput. Tamanna Ka-laallit Nunaata kitaata imartaani piniagaanerinut pingaaruteqartupilussuavoq. Tassami pingaartumik Uummannami ukiarnerani pisarineqartartut 90 %-ii, ukiuuneranilu Qeqertarsuup Tunuani qilalukkanik qernertartarineqartartut 80 %-ii Canadap kangiata imartaaneersuusarput. Akerlianilli Qimusseriarsuarmi Kangerlussuarmilu pisaasartut sumiiffiit taakku namminneq aasaanerani qilalugaraat qernertat.

Qilalugaqatigiiaartumik siunnersuineq

Qilalugaqatigiiaanik naatsorsueriaatsit tamarmik immikkut qilalugaqatigiiaat siunissamik qanoq ineriartornissaannut missingersuusiernerupput. Taamaaliornikkut sukumiisorujussuarmik naatsorsorneqarsinnaasarpoo qilalukkat qanoq amerlatigisut pisarineqarsinnaassanersut, qilalukkat ullumikkut amerlassusiat ukiut tallimat qaangiuppata aamma taamatut amerlatiginissaat qulakkiissagaanni. Taava qilalugaqatigiiaat tamakkerlugit siumoortumik naatsorsuusiussagaanni, taava qilalugaqatigiiaat amerliartussappata qilalukkat qanoq amerlatigisut pisarineqassanersut naatsorsorneqarsinnaasarpoo. NAMMCO-mi JCNB-imilu isumaqatigiissutaavoq pisaqartarneq piujuartitsiniarnerusoq, Kalaallit Nunaanni qialukkat 70%-iisa amerlinissaat qulakkeeraanni, Canadamilu qilalukkat 80%-iisa amerliartornissaat qulakkeeraanni. Tassalumi qilalugaqatigiiaat piujuartitsiniartumik piniarneqarnissaat siunertaralugit ilisimatuussutsikkut siunnersuinerit ingerlanneqartarput.

Piujuartitsiniartumilli piniarneqarnissaat pillugit malittarisassat allaapput. Malittarisassalli taakua politikikkut pisassiissutitut ilannguttinniarneqarnissaat aamma allaavoq. Kalaallimmi Nunaata ukiuni kingullerni 50-ini qilalugaatimi qernertat iluanaarutissaralui ilanngartuutigiuarsimavai, taamaasilluni qilalukkat qernertaqatigiiaat ikiliartulersillugit – sulilu ikiliartuinnavipput– naak killormut ingerlasoqarnissaa pillugu aalajangersagaqaraluartoq. Tunumi piniarfiusartuni tamanna ima kinguneqarpoq qilalugaqatigiiaat massakut ima ikitsigilersimanerannik allaat piniarneqaqqinnissartik artorlersimallugu, tassa piujuartitsiniassagaanni qilalukkallu amerliartornissaat 70%-imik qularnaatsigitinniarnissaat angusinnaajunnaareerpaat. Taamaattumik-una NAMMCO-mi ilisimatuussutsikkut siunnersuisoqatigiit Tunumi qilalukkanik qernertarniartartoqarnissaa ingerlaannartumik atuutilersumik unitsilluinnaqqugaluaraat.

Siunnersuineq akerrilerlugu 2022-imi Tasiilami 15-inik pisaqartoqarnissaa, Kangerlussuarmi 15-inik pisaqartoqarnissaa taavalu Ittoqqortoormiit Kangerlussuani 20-inik pisaqartoqarnissaa aalajangiunneqarmat. Peqassutsumik missingersuutit takutereerpaat, ukiumut taamak amerlatigisunik pisaqartoqartassappat, 30%-imik qularnaatsisigisumik oqaatigineqarsinnaasoq ukioq 2026 nallertinnagu Tasiilap eqqaani Ittoqqortoormiillu Kangerlussuani qilalukkat qernertat nungussimassasut. Taamaattumillu Tunumi siunissami qilalukkanik piniartartoqarnissaa qulakkeerniaraanni qilalukkat qernertat piniarneqarnerat ingerlaannaq atuutilersumik unitsinneqartariaqaraluarpoq.

Kalaallit Nunaata Kitaani qilalugaqatigiiaat pitsaanerumaartumik inissisimarpasipput. JWG-ip siunnersuineri malillugu Qaanaap Kangerlussuani ukiumut 55-it pallillugit pisaqartoqarsinnaasaaq Qimusseriarsuarmilu ukiumut 24-inik pisaqartoqarsinnaassalluni – qilalugaqatigiiaat amerliartornissaat 70 %-imik qulakkeerniassagaanni.

Piniarfiusartut immikkoortillugit siunnersuinerit

Siunnersuinerit siuliani eqqartukkavut qilalugaqatigiiaakkuutaanut siunnersuinerupput.

Siuliani eqqartukkavut pisassiissutigineqarsinnaasutut siunnersuinerit sumiiffinnut piniarfiusartunut immikkoortillugit qilalukkanik qernertartassiissutigineqarsinnaasunik siunnersuiffigineqarput. Taamaammallu Tunup qilalukkanik qernertaqatigiiaavinut pingasunut toqqaannaq atorineqarsinnaallutik. Kisiannili Kalaallit Nunaata Kitaata aammalu Canadap Kangiata imartaaniittartunut qilalukkanut qernertanut kingumut uterlunilusoq naatsorsuusiernerit

peqqaartariaqarput, taamaalioreeraannilu aatsaat piniarfiusartunut siunnersuinerit pisinnaalersarlutik. Taaamaliornermi atorpeqartarpoq qarasaasiami naatsorsuut, taakkualu piniarfiusartuni qilalukkat qernertat pisaasartut sumingaanneersinnaaneriniq periarfissanik naatsorsuusiortarput, amerlasoorpassuarnik, taakkorpassuillu misissuiffiginerisigut aalajangerneqartarpoq naatsorsuusiortarnerit sorliit qernertallu qassit piujuartitsiniarnermik tunngaveqartumik pisassiissutigineqarsinnaanerit aalajangersaavigineqartarlutik. Matumani qernertarniartarfiit assigiinngitsut arfinillit pineqarput, siunnersuisarnernilu pingaarnarpaatut qitiutinneqartarpoq, piujuartitsiniarnermik tunngaveqartumik qanoq amerlanerpaanik pisaqartoqarsinnaanersoq. Siunnersuinermi kingullerpaami naatsorsuinerit siuliani pineqartut 2 milliardit sinneqartut Kalaallit Nunaata Canadallu imartaanni qilalukkat qernertat pisaasartut sumingaanneersinnaaneriniq assigiinngisitaartorujussuusumik periarfissaqartitsisut piniarfiusartuni aqqanilinniittut naatsorsuusiortarnermik tunngaveqartumik siunnersuiffigineqarput.

Kisiannili, piniarfimmut ataatsimut pitsassuarmik siunnersuineq, piniarfimmut allamut tululutinngissinnaasarpoq. Tamanna Tabel 1- imi ataatungaaniittumi takuneqarsinnaavoq. Imaammammi, Kalaallit Nunaata kitaata imartaanni qilalugarniartarfinnut pisassiissutigineqarsinnaasunik innersuussuteqarniarnermi apeqqutaalluinnartarami, qernertaqatigiiaanit Qimusseriarsuarmiittartunit piniartut Upernavimmeersut Savissivimmeersullu qassinik qilalukkanik qernertanik pisaqarsimanerat.

Tabel 1. Qarasaasiamik naatsorsuutit 2022-mut pisassiissutigineqarsinnaasutut periarfissanik takutitneranik assersuut. Qernertar-piniarfiusartuni ataasiakkaani pisat tulaanneqartartut aallaavigalugit piujuartitsiniarnermik tunngaveqartumik pisassiissutigineqarsinnaasunik NAMMCO 'p JCNB 'llu ilisimatuussutsikkut suleqatigiiffianit innersuussutini. Upernavimmut Savissivik ilanngunneqartarpoq.

Sumiiffik	Etah	Qaanaaq	Upernavik	Uummannaq	Disko Bugt	Katill.
Kvote 2022	5	98	100	124	97	424
Model 1	38	55	24	0	0	117
Model 2	38	52	12	54	31	187
Model 3	38	52	0	123	54	267

Qarasaasiamik naatsorsuutit siuliani allaaserisagut paasissutissanik qaammataasanut nassitsisutineersunik, uumasogatigiiaat amerlassuserisinnaasaannik missilliuussinernik taakkualu inernerusut nangaassutitaat tapullugit naatsorsuusiortifigineqartarput. Naatsorsuusiortarnerit taama ittut naapertorlugit qilalukkanit qernertanik Uummannaq eqqaani Qeqertarsuullu Tunuani pisaasartunit, 10% aammalu 20 % akornanni amerlassuseqartut, Qimusseriarsuarmi qernertaqaatigiiaaneersuusimasarnissat naatsorsuutigineqarpoq. Tassa imaassimassaaq – qilalukkanik qernertanik piniartarnerit tamakkiisumik piujuartitsiniarnermik tunngaveqassappata, taava assersuutigalugu Qimusseriarsuarmi pisaqartoqarpallaarsimappat, taava illuatungaani Qeqertarsuup Tunuanut pisassiissutigineqarsinnaasutut innersuussutit appaavigineqartassagaluarput. Imaluunniit killormuani periarfissaq alla imaassinnaavoq: assersuutigalugu Upernavik/Savissivik pisassiissutaatitaminnik ataatsimik amiakkoqartitsimagunik, taava taanna Uummannaq Qeqertarsuullu Tunuanut pisassiissutaasinnaasutut takannarutigineqaraluarpat taanna siunnersuinermi ima naleqassagaluarpoq, pisassiissutigineqarsinnaasutut innersuussutit Uummannaq tallinik qaffassagaluarlutik, Qeqertarsuullu Tunuanut 2.5 arfernik qaffaasuteqartitsissagaluarlutik. Kalaallit Nunaatalu Kitaata imartaanni Uummannaq imartaanni qerner-

tat 123-t Qeqertarsuullu Tunuanut qernertat 54-t pisassiissutigineqartarsinnaanerit innersuusutineqarsinnaavoq, tassa qilalukkanik qernertarniartitsisarneq aaqqivinneqassagalarpat, imatut paasillugu, pegassutsip amerliartornissaminut pitsaanerpaamik periarfissinneqarnissaa kissaatigineqaralarpat tamaaliortoqarsinnaavoq. Eqqarsarnerlu taanna ingerlateqqikkutsigu Qaanaamut qilalukkat qernertat: 229-it, aammalu uteqqillugit Uummannamut: 123-it, Qeqertarsuup Tunuanut: 54-it aammalu Upervavimmut aammalu Savissivimmut:

0 – tassa qilalukkanik qernertarniartitsisarneq unitsinneqartariaqaralarpat.

Tassa imaalerluni: (Qaanaap avannaani Etah-imi pisaqartarnerit eqqarsaatiginagit) Kalaallit Nuunaata Kitaata imartaani qilalukkanik qernertanik piujuartitsiniarnermik tunngaveqartumik ukiumut pisassiissutigineqarsinnaasut katillugit: 229-iussagalarpat.

Taakkunanga amerlanerit Canadap kangianeersuupput, tassa 150-it missaanniittut, aasisarfiineersut. Kisiannili Upervavik Savissivillu ukiumut 24-inik pisassikkumagaanni, taava Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani qilalukkanik qernertanik piniartitsisoqarsinnaajunnaassaaq, piujuartitsiniassagutta. Canadameersut qernertat maanngaanniit isumalluutaajunnaassagalarpata taava nunatta kitaani qilalukkanik qernertartassiissutaasinnaasutut innersuussutit ukiumut appaavigineqarlutik 79- iinnangussagalarpat.

Naatsorsuusiortarnerit allaaserisatta Qaanaap eqqaaneersunik qernertanik kujavartoqartarsinnaanera mattutinnigilaq, periarfissarli 1 % ataakkunaraa ilimagineqarpoq. Tassa taavani Kangerlussuarmi pegassuseq Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani pisaasartut apeqqutaallutik ajuteqalaalersinnaavoq, tamannali pakkersimaarniarlugu Qaanaamut innersuussut imaappoq: qilalukkat qernertat 52-it 55-llu akornanni amerlassusillit, soorunalimi Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani pisassiissutiginiarneqartut amerlassusiat isiginiarneqassaaq (Tabel 1).

Tabel 1-mi Kitaata imartaani ullutsinni qernertartarineqartartut amerlassusiat aammalu periarfissat pingasut piujuartitsiniarneq pingaartillugu pisassanik amerlassusiliisinnaanerit sanilliinneqarpat. Pingaaruteqarpoq uani eqqaamassallugu piujuartitsiniarneq qitiutinneqassappat pisassiissutigineqarsinnaasullu qernertaqatigiiaat amerliartortuarnissaannik qulakkeerinissappata taava qilalukkat qernertat aasisarfiini pissutsit aallaaviusariaqarpat. Tassami assersuutigalugu Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani pisaasartut 10-20 %-iisa akornanniippata, taava erseqqippaq Kitaata imartaani pisaqartuartoqassappat "matuersaat" Qimusseriarsuarmersuniimmat. Takusinnaavarpat, Qimusseriarsuarmiittut amerlisarutsigit qernertanik pisaqartuaannartoqarsinnaassaaq. Tappavaniittartut ikileriaqqissappata sinnerinut Kitaata qernertaqarfiinut allanut, Uummannaq Qeqertarsuullu Tunuanut, siunnersuisarnissani sakkortuumik sunniuteqartussaassaaq. Qimusseriarsuarmiittartut amerlisarnissaat kissaataappat eqqaamasassat pingaarutillit aajuukua:

- 1) Siunnersuinerit malillugit ingerlatsigitsi, soorlu ukiumut 24-it sippornagit pisaqartitsisoqartariaqaralarpat
- 2) Qimusseriarsuarmi unioqqutitsilluni qernertanik pisaqartartassanngitsaq

Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani unioqqutitsisumik pisaqartarneq innarliinnginnerusassaaq, tamanili qilalukkamik qernertamik pisaqarnissamut periarfissaq taamaallaat 10 aamma 20 %-iummat.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Lars Witting, Seniorforsker

Pinngortitaleriffik, Miluumasunut Timmissanullu Immikkoortortaqqarfik